

LIETUVOS ISTORIJOS INSTITUTAS

LIETUVOS
ISTORIJOS
METRAŠTIS
2022 metai

1

LITHUANIAN INSTITUTE OF HISTORY

THE YEARBOOK
OF LITHUANIAN
HISTORY

2022

1

Vilnius 2022

LITAUISCHES INSTITUT FÜR GESCHICHTE

JAHRBUCH
FÜR LITAUISCHE
GESCHICHTE

2022

1

Vilnius 2022

Žurnalo leidybą finansavo
LIETUVOS MOKSLO TARYBA
PAGAL VALSTYBINĘ LITUANISTINIŲ TYRIMŲ IR SKLAIDOS
2016–2024 METŲ PROGRAMĄ
Projekto finansavimo sutartis Nr. S-LIP-22-32

Redakcinė kolegija / Editorial Board / Redaktion:

Egidijus ALEKSANDRAVIČIUS
Vytauto Didžiojo universitetas, Lietuva /
Vytautas Magnus University, Lithuania

Krzysztof BUCHOWSKI
Balstogės universitetas, Lenkija /
University of Białystok, Poland

Jan JURKIEWICZ
Adomo Mickevičiaus universitetas Poznanėje, Lenkija /
Adam Mickiewicz University, Poznań, Poland

Tomasz KEMPA
Mikalojaus Koperniko universitetas Torunėje, Lenkija /
Nicolaus Copernicus University in Toruń, Poland

Česlovas LAURINAVIČIUS
Lietuvos istorijos institutas, Lietuva /
Lithuanian Institute of History, Lithuania

Vėjas G. LIULEVIČIUS
Tenesio universitetas Noksvilyje, JAV /
University of Tennessee, Knoxville, USA

Bernadetta MANYŚ
Adomo Mickevičiaus universitetas Poznanėje, Lenkija /
Adam Mickiewicz University, Poznań, Poland

Elmantas MEILUS (pirmininko pavaduotojas / Deputy Editor-in-Chief)
Lietuvos istorijos institutas, Lietuva /
Lithuanian Institute of History, Lithuania

Jolita MULEVIČIŪTĖ
Lietuvos kultūros tyrimų institutas, Lietuva /
Lithuanian Culture Research Institute, Lithuania

Mathias NIENDORF
Greifswaldo universitetas, Vokietija /
University of Greifswald, Germany

Rimvydas PETRAUSKAS
Vilniaus universitetas, Lietuva /
Vilnius University, Lithuania

Jolita SARCEVIČIENĖ (atsakingoji sekretorė / Executive Secretary)
Lietuvos istorijos institutas, Lietuva /
Lithuanian Institute of History, Lithuania

Vladas SIRUTAVIČIUS
Lietuvos istorijos institutas, Lietuva /
Lithuanian Institute of History, Lithuania

Gintautas SLIESORIŪNAS (pirmininkas / Editor-in-Chief)
Lietuvos istorijos institutas, Lietuva /
Lithuanian Institute of History, Lithuania

Darius STALIŪNAS
Lietuvos istorijos institutas, Lietuva /
Lithuanian Institute of History, Lithuania

Saulius SUŽIEDĖLIS
Milersvilio universitetas, JAV /
Millersville University, USA

Joachim TAUBER
Šiaurės Rytų institutas Liuneburge, Vokietija /
Nordost Institut in Lüneburg, Germany

Theodore R. WEEKS
Pietų Iliinojaus universitetas Karbondeilyje, JAV /
Southern Illinois University, Carbondale, Ill., USA

Andrzej ZAKRZEWSKI
Varšuvos universitetas, Lenkija /
University of Warsaw, Poland

Registruota duomenų bazė:
Articles appearing in this journal are abstracted and indexed in:
HISTORICAL ABSTRACTS. AMERICA: HISTORY AND LIFE.
EBSCO Publishing. Lituanistika

Recenzuojamas mokslo žurnalas, leidžiamas nuo 1971 m. Per metus išeina 1 tomas (2 numeriai).
Elektroninę straipsnių versiją pdf formatu galima rasti internetinėje svetainėje:
<https://www.istorija.lt/leidiniai/mokslo-zurnalai-ir-testiniai-leidiniai/lietuvos-istorijos-metrastis/672>

ISSN 0202-3342
e-ISSN 2538-6549

© Lietuvos istorijos institutas, 2022
© Straipsnių autoriai, 2022

Saulius Sarcevičius, Stanislovas Stasiulis, [et. al.]. **Nusikaltimų pėdsakai neišnyksta: masinės žudynės Panerių miške 1941–1944 metais**. Vilnius: Lietuvos istorijos institutas, 2021. – 368 p. ISBN 978-609-8183-94-8.

2021 m. pabaigoje bendradarbiaujant dviem institucijoms – Vilniaus Gaono žydų istorijos muziejui ir Lietuvos istorijos institutui – išleista kelių autorių kolektyvinė monografija „Nusikaltimų pėdsakai neišnyksta: masinės žudynės Panerių miške“, kurioje pristatomi naujausi archeologiniai tyrimai Paneriuose – didžiausioje masinių žydų ir nacizmo aukų žudynių vietoje Lietuvoje. Atliktas tyrimas atskleidžia, kad masinių žudynių ir tragedijos pėdsakų galime aptikti ir šiandien.

Viena stipriųjų knygos pusių – jos vientisumas. Archeologinė ir istorinė medžiaga nėra atsieta viena nuo kitos ar tik papildanti kontekstinė medžiaga. Visas tyrimas nuosekliai susietas tarpusavyje per tam tikrus tiek istorikų, tiek archeologų naudojamus bei analizuojamus šaltinius bei tyrimus. Ypač reikšminga archeologinė tyrimo dalis. Pritaikant naujausius archeologinius metodus ir pasitelkus istorinius liudijimus, pirmą kartą pateikiama išsami istorinė ir archeologinė Panerių, kaip masinės žudymo vietos, rekonstrukcija, išryškinant įvykusius reljefinius pokyčius. Kartu monografijoje aptariami anksčiau vykdyti šios vietovės archeologiniai tyrimai.

Monografijoje gausu vizualinės medžiagos. Išskirtinę vertę knygai suteikia naudojamos fotografijos. Tai istoriniai šaltiniai, liudijantys masinius nusikaltimus prieš žydus, lenkų belaisvius ir kitas nacių režimo aukas. Archeologinėje knygos dalyje pateikiami planai, schemas, lentelės, 3D modelio fragmentai, padedantys lengviau interpretuoti tyrimo metu gautus rezultatus ir skaitytojui suteikiantys papildomos informatyvios medžiagos.

Monografija „Nusikaltimų pėdsakai neišnyksta: masinės žudynės Panerių miške“ gali sudominti itin plačią skaitytojų auditoriją: nuo šios srities profesionalų istorikų ir archeologų iki skaitytojų, siekiančių plačiau ir išsamiau sužinoti apie įvykdytus brutalius nusikaltimus žmogiškumui nacių okupacijos laikotarpiu Lietuvoje. Neabejotina, kad

knyga ras savo skaitytoją ir tarptautinėje erdvėje, siekiančioje iš arčiau susipažinti su viena svarbiausių Vidurio ir Rytų Europos masinių žudynių vieta – Paneriais, kurie iš poilsio ir kurorto vietos tapo masine ir didžiausia žudynių vieta Lietuvoje.

Rūta M a t i m a i t y t ė
(Lietuvos istorijos institutas)